

Underholdende og tragikomisk

Det Kongelige Biblioteks Småtryksamling er en unik kilde og gennemgående grafisk interessant. En ny bog om samlingen er endvidere godt skrevet, men desværre skæmmer den ubehjælpelige grafiske formidling værket. Læs her Steen Ejlers anmeldelse af "Alle tiders tryk. Småtryksamlingen i Det Kongelige Bibliotek", 2010.

Af Steen Ejlers steen.ejlers@karch.dk Kunstakademiets Arkitektskole

Det Kongelige Biblioteks Småtryksamling rummer kolossale mængder af såkaldte småtryksager, der fortrinsvis stammer fra danske bogtrykkeriers pligtaflevering – fra 1697 til i dag. Der er 6,7 millioner tryk i samlingen, fordelt på 6 hyldekilometer.

Trykte døgnfluer

Det drejer sig om alle tænkelige hverdagstryksager, dog ikke f.eks. emballage eller frimærker. På Det Kongelige Bibliotek i Sverige kaldes den tilsvarende samling 'Vardagstryck', i den engelsksprogede verden taler man mere poetisk om *Printed Ephemera*, trykte døgnfluer.

Denne samling er i kraft af sin mangfoldighed en unik kilde til studier af vores fortid, og bogens indledende kapitler giver en række gode eksempler, på hvordan historikere, researchere og private har kunnet bruge samlingen. Som der citeres i forordet: "the dust of one age is the gold of another".

Samlingen set gennem forskernes linser

Denne vinkel underbygges yderligere ved fire forskeres beretninger om deres brug af Småtryksamlingen i egen forskning. Ning de Coninck-Smith (DPU), der forsker i hverdagslivets kulturhistorie med særlig interesse for relationerne mellem børn og voksne, skriver: "(...) emner som barnevogne, trehjulede cykler, flyverdragter, sandkasser, legepladsredskaber, børnemøbler, skoleprogrammer, byrådsreferater, privatskoler, skolebespisning, børnehjem, plejebørn, fritidshjem – men også kvindelige roere, sportstøj, dobbeltsenge og parcelhuse – (har) gennem årene fået mig til at sætte kursen mod Småtryksamlingen." Blandt andet beskriver Ning de Coninck-Smith, hvordan den store samling af barnevognskataloger tilsammen kan fortælle barnevognens historie, fra den blev 'opfundet' i slutningen af 1800-tallet til i dag. Forbillederne for barnevognens design har ændret sig i takt med udviklingen fra heste-

'Alle tiders tryk. Småtryksamlingen i Det Kongelige Bibliotek'

Af Therese Høeg Jacobsen, Susanne B. Mortensen, Anne-Marie Smith, René Tjørnelund Thomsen.

Udgivet af Det Kongelige Bibliotek i samarbejde med Forening for Boghaandværk, 2010. Tryk: Rosendahls - Schultz Grafisk 348 sider, rigt illustreret, 220 x 285 mm

vogn over 1930'ernes folkevogn og 1960'ernes dollargrin til nutidens mere organiske design.

I "Om nytten af koncertprogrammer eller hvad kan ældre koncertprogrammer bruges til?" beskriver Claus Røllum-Larsen (KB) koncertprogrammernes betydning som den musikhistoriske forskers ofte eneste kilde til det danske musik- og koncertliv igennem tiden.

Texas Benklæder og propaganda

Dorthe Gert Simonsen (KU) skriver meget underholdende om cowboybuksernes historie i Danmark, set gennem postordrekataloger. Betegnelsen 'cowboybukser', der nu synes på vej ud af sproget til fordel for jeans, konkurrerede i 1950'erne med betegnelsen 'Texas Benklæder'. Herretøjsforretningen Troelstrup skal efter sigende have opfundet begrebet 'Cowboybukser', da den i 1940'erne som de første importerede nogle – fra Sverige!

Den fjerde beretning "Krigspropaganda fra Første Verdenskrig iagttaget gennem Småtryksamlingen" skyldes forhenværende forskningsbibliotekar ved KB, Jesper Düring Jørgensen. Han beretter om sit detektivarbejde

Foto: Jakob Boserup

På 250 sider gengives udvalgte eksempler fra småtryksamlingen på KB.

med at afdække, hvordan et tilsyneladende neutralt forlag, Nordiske Forfatters Forlag, omkring 1. Verdenskrig fungerede som skjult tysk propagandacentral i Danmark.

Et potpourri af emner

Herefter følger godt og vel 250 sider med gengivelser af udvalgte eksempler fra samlingen, organiseret i temærne rejselev, uddannelse, firmaer og prislister, kulturliv, religion, sundhed og sygdom, det politiske liv, foreningslivet og til slut et potpourri af andre emner.

Eksemplerne er underholdende, nogle grafisk interessante andre blot kuriøse, og bogens højformat giver mulighed for pænt store gengivelser. Mange er selvsagt reproduceret i et mål mindre end originalens; men dér, hvor det er muligt at vise tryksager i (det indlysende ønskværdige) 100 %, er disse mærkværdigvis ofte i overstørrelse. Det er af mange årsager et uheldigt valg, der afslører en usikker grafisk tilrettelægning.

Amatøragtig tilrettelægelse

Skønt bogen er udgivet i samarbejde med Forening for

Boghaandværk er det desværre en, som boghåndværk betragtet, helt håbløs udgivelse. Valg af brødskrifts- og rubriktypografi er kedsommelig, og satsbehandlingen er mildt sagt amatørmæssig, som det ses bl.a. i en usikker anvendelse af én- og tospaltet sats. Også titelbladet og en række del-titelblade i billedafsnittet er udtryk for helt ubehjælpelig grafisk tilrettelægning. I en indbundet bog – her et shirtingbind – er der et såkaldt forsatspapir, som både danner bindets inderside og overgang til bogens materie. Her har tilrettelæggeren valgt at illustrere et forsatspapir ved at trykke billedmotiver i firefarvegengivelse på materiens blanke papir; det er heller ikke kønt.

Med den ubehjælpelige grafiske formidling har man desværre forskertset muligheden for en potentielt fantastisk udgivelse. Og det er tragikomisk, når titelbladet anfører såvel Forening for Boghaandværk som Det Kongelige Bibliotek som bogens udgivere. Yderligere sørgeligt, at biblioteksdirektøren er formand for Forening for Boghaandværk og tilrettelæggeren bibliotekar ved KB. Ak!